

KS. TADEUSZ DOLA

CHRZEŚCIJAŃSKA PASCHA

Idea paschy należy do podstawowych pojęć chrześcijaństwa. Samo słowo pochodzi z języka hebrajskiego od *pesach* i aramajskiego *pascha*, a oznacza m. in. "przejście", "ocalenie"¹. W judaizmie i chrześcijaństwie używane jest w kontekście religijnym, gdzie posiada wyraźnie zbawczy charakter. Nawiązuje bowiem do przejścia ze stanu lęku i śmiertelnego zagrożenia do sytuacji, w której doznaje się poczucia bezpieczeństwa, pokoju i szczęścia. Pascha chrześcijańska wyrasta z tradycji żydowskiej, z kolei żydowska pascha znajduje w naszym chrześcijańskim przekonaniu ostateczne spełnienie w wydarzeniach paschalnych NT. Życie chrześcijanina poprzez udział w paschalnych misteriach Chrystusa zmierza do chwalebego wypełnienia w Bogu.

1. Pascha Izraela

Pascha to święta obchodzone przez Żydów na pamiątkę ich wyjścia z niewoli egipskiej. Opis rytu tych świąt wraz z historycznym, a nawet częściowo teologicznym uzasadnieniem zawarty jest w Wj 14, 1 - 15, 21. Tekst z Wj spisany został wiele lat po zajściu wydarzeń, które opisuje. Stąd też fakty przeplatane są przepisami dotyczącymi zgodnego z ustaloną już tradycją obchodu świąt paschalnych.

Jeśli chodzi o sposób świętowania, to ustala się precyzyjnie datę i czas świątecznych obchodów. Ważną czynnością, jeszcze przedświąteczną, jest przygotowanie dla rodziny jednorocznego baranka. Powinno to nastąpić cztery dni przed paschą. Wieczerza paschalna - centralny moment obchodów spożywana jest nocą 14 nisan. Wcześniej, o zmierzchu, należy zabić baranka, a jego krwią pokropić odrzwia i progi domu. Następnie piecze się w ogniu mięso, które w czasie świątecznego posiłku spożywane jest z niekwa-

¹ H. Langkammer. *Pascha*. W: Tenże. *Słownik biblijny*. Katowice 1982 s. 119.

szonym chlebem i gorzkimi ziołami. Posiłek ma być spożywany pospiesznie, a spożywający ubrani tak, jakby za chwilę mieli udać się w drogę. Święta trwają przez siedem dni aż do 21 nisan. W tym czasie należy powstrzymać się od pracy i spożywać można jedynie chleb niekwaszony, praśny. Stąd nazwa - Święta Przaśników.

Z czasem rytuał obchodzenia Świąt Paschalnych ulegał pewnym zmianom. Dotyczy to na przykład sposobu przygotowania baranka paschalnego czy zrezygnowania z pospiesznego spożywania paschy. Przetrwiał natomiast zasadniczy schemat świątecznych obchodów. Zwłaszcza zaś zachowana została ich treść².

Święta Paschalne obchodzone są przez Żydów na pamiątkę wyzwolenia ich przez Boga z niewoli egipskiej. Wchodząc bardziej szczegółowo w treść tych świąt, widać w nich nawiązanie do całego procesu wyzwolenia. Najpierw Bóg ustrzegł od śmierci wszystkich pierworodnych Izraela. Bezpośrednią przyczyną uchronienia od śmierci była krew baranka paschalnego, którą skropiono odrzwia i progi domu. Na ten znak Pan, który dotknął śmiercią wszystko pierworodne w Egipcie, ominął domy izraelskie. W Wj (12, 26n) przeczytamy takie słowa Mojżesza: "Gdy się was zapytają dzieci: cóż to za święty zwyczaj? - tak im odpowiedzcie: «To jest ofiara Paschy na cześć Pana, który w Egipcie ominął domy Izraelitów. Poraził Egipcjan, a domy nasze ocalił»"

Obchody paschalne nawiązują do samego faktu wyjścia z Egiptu. Pan był sprawcą tego wydarzenia i czuwał nad jego przebiegiem. W Wj (12, 41n) czytamy: "I oto tego samego dnia (...), wyszły wszystkie zastępy Pana z ziemi egipskiej. Tej nocy czuwał Pan nad wyjściem synów Izraela z ziemi egipskiej. Dlatego noc ta winna być czuwaniem na cześć Pana dla wszystkich Izraelitów po wszystkie pokolenia".

Trzecią fazą wyzwolenia z niewoli było przejście przez Morze Czerwone postrzegane przez Izraelitów jako cudowna interwencja Boga, która po raz kolejny wyrwała naród z śmiertelnego zagrożenia (Wj 13, 17 - 15, 21).

Podstawową treścią wydarzeń z dziejów Izraela, które wspomniane są w czasie Świąt Paschalnych, jest przejście ze stanu śmiertelnego zagrożenia do życia w bezpieczeństwie i wolności. Sprawcą tej zbawczej przemiany jest Bóg. Izrael widzi Go jako Wybawiciela, któremu zawdzięcza swoje ocalenie (Wj 15, 2)³

² Por. H. Haag. *Passah*. W: *LThK²* VIII s. 133-135; J. Blinzler. *Passahlam*. W: *LThK²* VIII s. 137; F. Dexinger. *Der Glaube der Juden*. W: F. König (Hrsg.). *Der Glaube der Menschen*. Freiburg im Br. 1985 s. 285n.

³ L. Bouyer. *Misterium paschalne*. Tłum. A. Zuberbier. Kraków 1973 s. 77n.

Choć Bóg sam objawia się wyraźnie jako Zbawca, to jednak w swych działaniach wyzwalających posługuje się pośrednikami. Jest nim przede wszystkim Mojżesz, a także baranek paschalny, a właściwie jego krew.

Końcowym wydarzeniem paschalnym, zamykającym zbawcze wyzwolenie Izraela z Egiptu, było wejście do ziemi obiecanej, do krainy "odpoczynku" (Hbr 3, 7 - 4, 11). Do ziemi obiecanej Izraelici wchodzą przeprawią się przez Jordan, który został przez Boga osuszony w cudowny sposób. Księga Jozuego dopatruje się tu analogii do przejścia przez Morze Czerwone: "Pan, Bóg wasz, wysuszył przed wami wody Jordanu, aż przeszliście, podobnie jak to uczynił Pan, Bóg wasz, z Morzem Czerwonym, które osuszył przed naszymi oczyma, aż przeszliśmy" (Joz 4, 23). Po przekroczeniu Jordanu w Gilgal, na stepach Jerycha, Izraelici spożywają pierwszą paschę w ziemi obiecanej (Joz 5, 10n). Zachowana tu została i dopełniona treść Świąt Paschalnych jako obchodów dokonanego przez Boga zbawczego przejścia z krainy niewoli i śmierci do pełni życia w ziemi "odpoczynku"

Z opisów Paschy w ST można wywnioskować, że spożywano ją w duchu ścisłego związania narodu z Bogiem. Stąd też uroczystość ta stała się do pewnego stopnia świętem Przymierza (2 Krn 29, 10; 30, 1. 5. 8). Kiedy za króla Jozjasza (VII w.) odnaleziono Księgi Prawa (2 Krn 34, 14-28) obchody Paschy stały się jakby ukoronowaniem i przypieczętowaniem odnowionego Przymierza⁴.

Pascha w ST ma jeszcze inną, ważną dla nas chrześcijan cechę. Jest skierowana ku przyszłości. Oprócz tego, że wspomina dawne dzieła zbawcze Boga, zaczyna w jej obchodach coraz wyraźniej pojawiać się motyw oczekiwania na nowy wyzwalający czyn Boga: "Jak ptaki latające, tak Pan Zastępów osłoni Jeruzalem, osłoni i ocali, oszczędzi i wyzwoli" (Iz 31, 5; por. 30, 29 - połączenie z Paschą). Ma to być czyn analogiczny do wyzwalającego wyjścia z niewoli egipskiej (Iz 35, 1-10; 43, 16-21; Oz 2, 16n).

2. Pascha Jezusa Chrystusa

Pascha Jezusa Chrystusa jest wypełnieniem paschalnych nadziei Izraela, których najgłębszą treścią jest wyzwolenie z ciemności śmierci i "przejście" do światłości życia. Centrum misterium paschalnego NT stanowią: Ostatnia Wieczerza, śmierć i zmartwychwstanie Chrystusa.

⁴ J. Drozd. *Ostatnia Wieczerza Nową Paschą*. Katowice 1977 s. 19.

a) Ostatnia Wieczerza

1. Ostatnia Wieczerza, której opis zachowany jest w NT w czterech przekazach (Mt 26, 26-29; Mk 14, 22-25; Łk 22, 19-20; 1 Kor 11, 24-26), zarówno w formie, jak i treści zakorzeniona jest w ST: nawiązuje do żydowskiej uczyty paschalnej i idei Przymierza. Słowa Jezusa o przelaniu krwi przywołują obraz zawarcia Przymierza pod Synajem (Wj 24, 8); Jezus mówi jednak o Przymierzu nowym, co z kolei odsyła do zapowiedzi proroków o potrzebie zawarcia nowego, doskonalszego Przymierza (por. J 31, 31-34). Wzmianka o krwi, "która za wielu będzie wylana" (Mk), pozostaje w związku z ideą Izajaszowego Sługi Jahwe (Iz 53, 4-12). Tradycja Ostatniej Wieczerzy nawiązuje więc do tych wydarzeń i wypowiedzi ST, w których zbawcze działanie Boga ukazane jest w sposób szczególnie wyraźny.

2. Zbawczy charakter Ostatniej Wieczerzy ujawnia się w kontekście całej wcześniejszej działalności Jezusa. Jego orędzie o Królestwie Bożym zapowiada nastanie zbawczego panowania Boga w świecie, zaś posiłki spożywane w gronie uczniów, a także celników i grzeszników wskazują na rzeczywiste, choć nie ostateczne jeszcze, spełnienie się tej zapowiedzi; są znakami nadchodzącego wiecznego zbawienia, nowej wspólnoty z Bogiem naznaczonej łaską i przebaczeniem. Szczególne miejsce wśród nich zajmuje Ostatnia Wieczerza; gesty i słowa Jezusa potwierdzają fakt zaistnienia nowej zbawczej więzi Boga z ludźmi ujmując ją jednocześnie w aspekcie eschatologicznym: Ostatnia Wieczerza jest antycypacją uczyty weselnej w niebie.

3. Ostatnią Wieczerzę spożywa Jezus z uczniami w perspektywie bliskiej już śmierci. O wzajemnym powiązaniu tych dwu wydarzeń świadczą gesty i słowa Jezusa. Przełamany chleb rozdawany uczniom do spożycia jako Ciało, które ma być wydane i wino podawane jako Krew, która ma zostać przelana są proroczym odniesieniem do nadchodzącej śmierci. Gesty dobrowolnego i całkowitego oddania siebie Bogu i ludziom wskazują na zbawcze znaczenie zarówno tego, co stało się w Wieczerniku, jak i na Golgocie⁵ Jezus oddaje siebie "za wielu", aby mogło zaistnieć "Nowe Przymierze" – nowa zbawcza więź między Bogiem a ludźmi wyrastająca z Chrystusowej ofiary życia złożonej Ojcu za całą ludzkość. Uczniowie przyjmując Ciało i Krew Jezusa otrzymują udział w dokonywanym przez Niego dziele zbawienia. Znajduje to potwierdzenie w posiłkach, do których Jezus zasiada z uczniami już po zmartwychwstaniu (Łk 24, 13-35; 36-43; J 21, 1-14).

⁵ H. U. v. Balthasar. *W pełni wiary*. Tłum. J. Fenrychowa. Kraków 1991 s. 212.

b) Śmierć

1. Okoliczności towarzyszące ostatniemu okresowi życia Jezusa pozwalają sądzić, że musiał się On liczyć z możliwością gwałtownej śmierci. Jego wystąpieniom towarzyszyła coraz częściej atmosfera wrogości, a nieraz śmiertelnego zagrożenia. Groźba śmierci stała się jeszcze realniejsza po straceniu Jana Chrzciciela. Wszystko zmierzało ku temu, by Jezus podzielił los proroków odrzuconych i zabitych przez własny naród. Wobec faktu odrzucenia przez Izraela orędzia Jezusa o Królestwie Bożym i w końcu odrzucenia Jego samego, naglące staje się dla Jezusa pytanie o sens własnej śmierci⁶.

2. O sensie, jaki Jezus nadawał swej śmierci, wnioskować można z Jego życiowej postawy⁷. Zasadniczą treść życia Jezusa stanowi służba człowiekowi (Łk 22, 27). Zmierza ona do wyzwolenia człowieka ze zła, którego korzeniem jest grzech i doprowadzenia go do wspólnoty z Bogiem. Konsekwentne trwanie przy tak określonej postawie przynosi w efekcie zadanie Jezusowi śmierci, która jest w tej sytuacji zwieńczeniem służebnego życia i tak jak ono, może być pojmowana jako służba dla człowieka. Podkreślenie służebnego charakteru śmierci Jezusa pozwala w sposób bardziej uzasadniony historycznie interpretować teksty NT zawierające słowa Jezusa o oddaniu życia "na okup za wielu" (Mk 10, 45), o wydaniu Syna Człowieczego w ręce ludzi (Mk 9, 31; par.) czy także relacje z Ostatniej Wieczerzy (1 Kor 11, 24-25; Mk 14, 22-24). Ze słów Jezusa widzianych w perspektywie Jego życia wynika, że rozumie On swoją śmierć jako całkowite i zastępcze oddanie się Ojcu dla zbawienia ludzi.

3. Idea zastępczej śmierci Jezusa kształtowała się i rozwijała w atmosferze starotestamentowej wiary, że człowiek sprawiedliwy, przez cierpliwe znoszenie prześladowań i niesłusznie zadanej śmierci, może wybłagać u Boga nie tylko przebaczenie własnych win, ale także grzechów innych ludzi (por. 2 Mch 7, 18. 37nn). Decydujący wpływ na interpretację śmierci Jezusa w duchu zastępczego prześlągania Boga za grzechy miała z pewnością Izajaszowa pieśń o Słudze Jahwe (Iz 52, 13-53, 12). Zdaje się ona stanowić tło przedpawłowej tradycji, w której mowa o Jezusie "wydanym za nasze grzechy" (Rz 4, 25; por. Rz 8, 32; Gal 1, 4; 1 Kor 15, 3-5; Mk 10, 45).

⁶ H. Langkammer. *Passio Domini nostri Jesu Christi. Nowy Testament o męce i śmierci Jezusa*. Wrocław 1994 s. 99nn.

⁷ Por. W. Kasper. *Jezus Chrystus*. Tłum. B. Białecki. Warszawa 1983 s. 120nn.

4. Pojęcie zastępstwa związane ściśle ze zbawczym rozumieniem śmierci Chrystusa znajduje właściwy kontekst i szersze wyjaśnienie w biblijnych wypowiedziach o wspólnotowym charakterze zbawienia. Są to np. starotestamentowe obrazy o Abrahamie, który przez solidarność z grzesznikami chce uratować ich od zagłady (Rdz 18, 20nn), czy Mojżeszu, który przez solidarność z niewiernym ludem chce podzielić z nim karę Bożą (Wj 32, 32). Po tej linii idzie Pawłowa paralela Adam - Chrystus (Rz 5, 12-21). Na tle naszej solidarności z Adamem w grzechu ukazuje Paweł solidarność z Chrystusem, którego sprawiedliwy czyn sprowadza na wszystkich usprawiedliwienie. Połączenie z sobą idei zastępstwa i solidarności znajduje zastosowanie w utworzonej przez Anzelma z Canterbury soteriologicznej teorii o śmierci Chrystusa jako zadośćuczynieniu Bogu za grzechy ludzi⁸.

5. Dla wyrażenia zbawczego sensu śmierci Chrystusa NT posługuje się także pojęciem ofiary. Nawiązuje ono do ofiar ST będących istotnym elementem zbawczego Przymierza Boga z ludźmi (Wj 24, 1-11). Nowe Przymierze oparte jest na ofierze Chrystusa (Hbr 8, 1-10, 18; por. 1 Kor 11, 25 par.). Przewyższa ona jednak nieskończenie wszystkie dotychczasowe ofiary, ponieważ złożył ją kapłan święty, bezgrzeszny i wywyższony ponad niebiosa (Hbr 7, 26), w duchu pełnego miłości posłusznego oddania (por. Hbr 10, 5-10). Dzięki temu ofiara Chrystusa doprowadza do pojednania Boga z ludźmi raz na zawsze (Hbr 10, 10).

6. Krzyż Chrystusa jako "miejsce" zbawienia stał się od początku "znakiem sprzeciwu". Dla Żydów okazał się zgorzeniem, a dla Greków głupstwem (1 Kor 1, 23). Natomiast chrześcijanie widzą w nim znak zbawczej mocy i mądrości Boga (por. 1 Kor 1, 24. 30), ponieważ na krzyżu w fakcie dobrowolnego oddania życia "za wielu" objawiła się pełnia miłości Bożej. Krzyż jest też w sensie paradoksalnym manifestacją mocy Bożej: Bóg jest tak wielki, iż może się upokorzyć i unieżyć aż do śmierci. Bóg jest bowiem potężniejszy niż moc śmierci. Objawienie zbawczej mocy Boga na krzyżu staje się jednak w pełni widoczne dopiero w świetle zmartwychwstania.

c) Zmartwychwstanie

1. W najwcześniejszym orędziu apostoelskim prawda o zmartwychwstaniu ukazana jest jako rozwiązanie dramatu krzyża, a ukrzyżowany Jezus ogłaszany jest zmartwychwstałym Chrystusem (Dz 2, 23n; 5, 30; 1 Kor 15, 3-5). W uwielbieniu i wywyższeniu Ukrzyżowanego dostrzega się wypełnienie

⁸ Por. G. Greshake. *Erlösung und Freiheit. Eine Neuinterpretation der Erlösungslehre Anselms von Canterbury*. W: Tenze. *Gottes Heil - Glück des Menschen*. Freiburg i. Br. 1983 s. 80-104.

starotestamentowej wizji Boga, który staje po stronie prześladowanego i cierpiącego sprawiedliwego. Bóg wierny swym obietnicom zawartym w Przymierzu, wysłuchuje błagania sprawiedliwego znajdującego się w niebezpieczeństwie. Wybawia go z śmiertelnego zagrożenia i objawia światu jego sprawiedliwość (Dz 2, 23nn; 3, 13nn; 4, 10; por. też 1 P 3, 18). Bóg Stwórca i Dawca życia nie pozostawił Jezusa pod władzą śmierci, ale przywracając Mu życie obdarzył pełnią zbawienia.

2. Zmartwychwstanie daje gminie pierwotnej podstawy do nazwania Jezusa Panem (Rz 4, 24; 14, 9; 1 Kor 6, 14; Flp 2, 11). Tytuł ten wyraża wiarę, że wywyższony Jezus jest u Boga, a jednocześnie jako Pan przez swego Ducha obecny jest w Kościele, który uznaje Go za swoją Głowę (Ef 1, 22). Panowanie wywyższonego Chrystusa rozprzestrzenia się na cały świat i sięga samych początków stworzenia obejmując swym wpływem całą rzeczywistość⁹.

3. Przez powstanie z martwych Jezus został ustanowiony "pełnym mocy Synem Bożym" (Rz 1, 3n). Syn Boży, który został posłany przez Ojca, gdy nadeszła pełnia czasu (Gal 4, 4), ujawnił dzięki zmartwychwstaniu mesjański wymiar swego synostwa. O ile odwieczne synostwo wypływa z relacji wewnątrztrynitarnych, o tyle synostwo, które Chrystus uzyskuje dzięki zmartwychwstaniu, obejmuje także Jego ludzką naturę. Człowieczeństwo Syna Bożego pozostając w pełni ludzkie, zostało przebóstwione i uczestniczy w życiu Bożym.

4. Wskreszenie Jezusa z martwych dokonało się "dla naszego usprawiedliwienia" (Rz 4, 24). W nim objawiły się skutki zbawczego czynu Jezusa, który przez posłuszeństwo Ojcu odniósł zwycięstwo nad grzechem. Znakiem panowania grzechu jest śmierć. Skoro zaś grzech został pokonany, to i śmierć utraciła swą moc. Zwycięstwo Jezusa nad grzechem i śmiercią otworzyło ludzkości dostęp do życia Bożego, dotąd zamknięty wskutek grzechu (Rz 5, 11-21).

5. Zbawcza pełnia zmartwychwstania ukazuje się w fakcie oddziaływania Zmartwychwstałego na całe stworzenie. Oczekuje ono wyzwolenia z niewoli zepsucia będącego skutkiem grzechu (Rz 8, 20nn). Od zmartwychwstania już nie grzech, ale Chrystus panuje nad całym stworzeniem oddając je na powrót Ojcu, który raz jeszcze wszystko uczyni nowe (por. 1 Kor 15, 24-28; 2 Kor 5, 17). Pierwszymi oznakami zbawczego przeobrażenia świata są chrystofanie.

⁹ Por. L. Scheffczyk. *Zmartwychwstanie*. Tłum. P. Pachciarek. Warszawa 1974 s. 215-226.

3. Pascha chrześcijanina

1. Chrześcijanin ma udział w misterim paschalnym Jezusa Chrystusa przez uczestnictwo w obchodach Świąt Wielkanocnych. Pascha Chrystusa wspomniana jest bowiem i uobecniana w czasie Świąt Wielkanocnych, czyli chrześcijańskiej Paschy. Co najmniej od IV w. obchody tych Świąt rozciągają się na trzy dni. Poświadcza to św. Augustyn, który wspomina o świętym "triduum ukrzyżowanego, pogrzebanego i wskrzeszonego Pana"¹⁰. Odnowiony po Soborze Watykańskim II kalendarz liturgiczny ustala, że Święta rozpoczynają się Mszą św. Wieczery Pańskiej w Wielki Czwartek, a kończą się nieszporami niedzieli Zmartwychwstania Pańskiego.

Wielki Czwartek przypomina Ostatnią Wieczerzę, którą Jezus spożył z uczniami przed śmiercią krzyżową. Msza św. wieczorna odprawiana tego dnia uobecnia w sposób szczególnie uroczysty wydarzenia z Wieczernika. Liturgia proponuje obrzęd umywania nóg, który w Wieczerniku był znakiem umotywowanej miłością, pokornej służby drugiemu człowiekowi. Chrystusowa miłość aż do końca objawia się w eucharystycznych gestach łamania i rozdania chleba jako własnego Ciała i podania wina jako swej Krwi. Spożywanie Ciała Chrystusa w ten wielkoczwartkowy wieczór jest szczególnie wyrazistym znakiem udziału w Jego zbawczej śmierci i zmartwychwstaniu. Po Mszy św. Wieczery Pańskiej chrześcijanie towarzyszą Jezusowi w Jego modlitewnym czuwaniu w Ogrodzie Oliwnym. Specjalnie przygotowane w tym celu w kościołach "ciemnice" mają nastrajać do przeżywania z Chrystusem śmiertelnej trwogi przed nadchodzącym cierpieniem i krzyżem. Wielkoczwartkowe czwanie w "ciemnicy" trwa w wielu kościołach do późnej nocy.

Wielki Piątek jest dla chrześcijanina dniem żałoby. Łączy się bowiem z Chrystusem w Jego cierpieniu i staje pod krzyżem razem z Maryją i Janem. Nie odprawia się w Wielki Piątek Mszy św. Jej zawsze radosny wydźwięk nie harmonizowałby z żałobnym nastrojem dnia, w którym umarł Zbawiciel świata. Cała liturgia skupia się na krzyżu. Centralnym punktem jest odsłonięcie i adoracja krzyża jako znaku naszego zbawienia. Po rozdaniu komunii św. odbywa się procesja do "Bożego Grobu" zakończona czuwaniem i adoracją Najświętszego Sakramentu.

Wielka Sobota, czyli dzień Wigilii Paschalnej, jest czuwaniem w oczekiwaniu na zmartwychwstanie Chrystusa. Charakterem czuwania naznaczona jest liturgia Wigilii Paschalnej. Powinna rozpoczynać się wieczorem, po zapadnięciu zmroku. Pora sprawowania liturgii nawiązuje do wczesnochrześcijańskiej tradycji całonocnego trwania na modlitwie aż do

¹⁰ "Sacratissimum triduum crucifixi, sepulti, suscitati" (*Epistula* 55, 14).

ogłoszenia zmartwychwstania Chrystusa o świcie pierwszego dnia tygodnia. Liturgia Wigilii Paschalnej jest bardzo rozbudowana. Składa się na nią liturgia światła, Słowa Bożego, chrzcielna, eucharystyczna, a zwieńczeniem wszystkiego jest procesja rezurekcyjna obwieszczająca radosną nowinę o zmartwychwstaniu Jezusa. Każda z części liturgii paschalnej w inny nieco sposób upamiętnia i uobecnia Chrystusową Paschę. Bogato zastawiony stół Bożego Słowa przypomina w skrócie całe dzieje zbawienia, których punktem kulminacyjnym jest przyście na świat Syna Bożego i jego paschalna ofiara na krzyżu. Chrzcielna i eucharystyczna część liturgii mówi o włączeniu człowieka w dzieło zbawcze Chrystusa.

Liturgia Wigilii Paschalnej wprowadza nas w radość Niedzieli Wielkanocnej. Rozważamy cud Chrystusowego zmartwychwstania, który jest dla ukrzyżowanego i zabitego Zbawiciela przejściem do triumfalnego zasiadania po prawicy Ojca. Dla nas natomiast jest nadzieją na udział w zbawczym przejściu ze śmierci do życia razem z Chrystusem. Włączenie się w Chrystusową Paschę, nie tylko obrzędowe, ale rzeczywiste, dokonuje się najpierw przez sakrament chrztu, a potem pogłębia się przez sakrament Eucharystii.

2. O udziale chrześcijanina w misterium paschalnym przez chrzest pisze wprost św. Paweł: "Czyż nie wiadomo wam, że my wszyscy, którzyśmy otrzymali chrzest zanurzający w Chrystusa Jezusa, zostaliśmy zanurzeni w Jego śmierć? Zatem przez chrzest zanurzający nas w śmierć zostaliśmy razem z Nim pogrzebani po to, abyśmy i my wkroczyli w nowe życie - jak Chrystus powstał z martwych dzięki chwale Ojca. Jeżeli bowiem przez śmierć, podobną do Jego śmierci, zostaliśmy z Nim złączeni w jedno, to tak samo będziemy z Nim złączeni w jedno przez podobne zmartwychwstanie" (Rz 6, 3-5; por. Kol 2, 12)¹¹. Umieranie razem z Chrystusem oznacza zadanie śmierci grzechowi w naszym życiu. Człowiek umierający z Chrystusem umiera dla grzechu, a żyje dla Boga. Włączenie chrześcijanina w Paschę Chrystusa pociąga więc za sobą stały obowiązek nawracania się i walki z grzechem. Wiąże się z tym postawa ascetyczna, tzn. ciągłe wyzbywanie się wszystkiego, co nie odpowiada duchowi Chrystusa, a kształtowanie siebie na wzór Chrystusa. Każdy krok w tym kierunku pogłębia w nas i umacnia nowe życie, którego pełnię będziemy mogli osiągnąć dopiero przy zmartwychwstaniu ostatecznym na końcu czasów. Taką postawę chrześcijanina opisuje ks. J. Twardowski następująco: "Wiara głosi, że każdy prędzej czy później musi przejść przez śmierć - jak przez bramę - do innego życia. Bogactwo,

¹¹ Por. W. Hryniewicz. *Nasza Pascha z Chrystusem. Zarys chrześcijańskiej teologii paschalnej*. T. 2 Lublin 1987 s. 288-302.

powodzenie, kariera przestają być ważne. Jezus ukazuje nam, że trzeba ogołocić się ze wszystkiego, żeby razem z Nim zmartwychwstać¹².

3. Łączność chrześcijanina z Chrystusem paschalnym pogłębia Eucharystia. Udział w Eucharystii jest udziałem w misterium paschalnym Chrystusa: Jego męce, śmierci i zmartwychwstaniu. Ów udział spełnia się w pełnym przystąpieniu do uczyty eucharystycznej¹³. Chrystus rozdaje się w niej z miłości jako pokarm, my zaś przyjmujemy Go z wdzięcznością jednocząc się z Nim przez ten zbawczy posiłek. Tak jak przy chrzcie, tak też i w Eucharystii przyjęcie zbawczego daru jest pełne, jeśli pociąga za sobą konsekwencje w życiu chrześcijanina¹⁴. W KDK czytamy w związku z tym: "Chrześcijanina przynagla z pewnością potrzeba i obowiązek walki ze złem wśród wielu utrapień, nie wyłączając śmierci, lecz włączony w tajemnicę paschalną, upodobniony do śmierci Chrystusa, podąży umocniony nadzieją ku zmartwychwstaniu" (22). Konkretny czyn będący zaangażowaniem w budowanie na ziemi głoszonego przez Chrystusa Królestwa Bożego, jest niezbędnym dopełnieniem duchowej łączności z Chrystusem.

Chrześcijańska pascha oznacza sakramentalny udział w zbawieniu Chrystusa; jest procesem odchodzenia od grzechu i coraz doskonalszego jednoczenia się z Bogiem, co powinno być potwierdzone odrzuceniem "dawnego człowieka z jego uczynkami" i przyjęciem "nowego", którego czyny potwierdzają istnienie w tym świecie Bożego zbawienia (por. Kol 3, 9-10).

¹² J. Twardowski. *Wszędy pełni Ciebie...* Warszawa 1992 s. 175.

¹³ Por. Hryniewicz. *Nasza Pascha z Chrystusem* s. 387nn.

¹⁴ Por. Th. Schneider. *Znaki bliskości Boga. Zarys sakramentologii*. Tłum. J. Tyrawa. Wrocław 1990 s. 182n.